

Ese de dóve ori in septemana:
Joi-a si Dominec'a.

Pretiu de prenumeratiune:

pre anu intregu . . . 6 fl. v. a.
„ diumetate de anu . . . 3 fl. v. a.
„ patrariu de anu . . . 1 fl. 50 cr.

Pentru Romani'a si strainetate:

pre anu intregu . . . 9 fl. v. a.
„ diumetate de anu . . . 4 fl. 50 cr.

LUMINA.

Fóia bisericésca, scolastica, literaria si econ.

Corespondintiele si banii de prenumeratiune se se adreseze de a dreptulu: Redactiunei „Lumina” in Aradu, cancelari'a episcopésca. Pentru publicatiunile de trei ori, ce contionu cam 150 de cuvinte (spatiu de 20 sire garmond) tacs'a e 3 fl.; pana a 2° de cuvinte 4 fl. óra mai sus 5 intielegandu-se int. aceste sume si timbrulu. — Pretiu publicatiuniloru se se anticipe

Organu oficiale alu eparchiei romane gr. or. aradane.

PARTE OFICIALE.

Nr. 1475.
345. scol.

Tutororu p. t. inspectori, directori locali si invetiatori ai scóloru confessionali in districtulu Consistoriului romanu ort. din Aradu.

Ordinatie pentru umblarea prunciloru la scóla.

Avendu in vedere §. 18. din „Organisarea provisoria a invetiamentulu natiunalu confessionalu in Metropoli'a Romaniloru ort.” carele, in consonantia cu legea de invetiamentu a tierii artictulu 38. din 1868., indetoresce pre toti parintii (tutorii, maiestrii, stepanii) a-si trimite fiii (pupili, invetiaceii, servitorii) la scóla, si a nume pre cei in versta de 6 pana la 12 ani a-i trimite in scól'a de tóte dilele, éra pre cei de la 12 pana la 15 ani a-i trimite in scól'a de repetitiune;

avendu in vedere cá parintii, tutorii, maestrii si stepanii, nu-si implinescu cu destula acuratétia acestu oblegamentu alu loru, de a trimite la scóla pre fiii, pupili, invetiaceii si servitorii loru;

avendu in vedere decisiunea sinodulu eparchialu de estimpu, de sub Nr. 103. puntulu 11. pentru regularea frecuentatiunei scolarie.

Consistoriulu afla de lipsa ca, pentru essecutarea oblegamentulu scolaru, se integésca si se modifice ordinatiunea sa din 2 novembre 1872. Nr. 1544/367. scol.— deci se emite acésta ordinatiune nóua, carea de acum va servi singura de indreptariu in viitoriu, precum urméza:

§. 1. Fiecare invetiatoriu, ii va face pentru scól'a sa o consemnare de frecuentatiune, in carea se scrie numele tutoru prunciloru de la 6 pana la 12 ani, indetorati a cercetá scól'a in tóte dilele. In acésta consemnare va insemná, in fiecare di, cumca: care pruncu indetoratu n'a fostu la scóla?

Asemene consemnare va face despre tinerii de la 12 pana la 15 ani, cari sunt indetorati a cercetá scól'a de repetitiune, duminec'a si in serbatori. La acestia inca va insemná, candu n'a fostu cutarele la scóla?

In comun'a, unde scól'a are mai multe clase separate, cu doi séu mai multi invetiatori, fiecare invetiatoriu face consemnare pentru class'a in care funtiuneza.

Apoi la *capetulu septemanei*, si a nume *sambet'a* dupa médiadi, fiecare invetiatoriu face raportu catra directorulu localu alu scólei, aretandu in scrisu, din consemnarea sa, numele acelu prunci cari nu au umblatu la scóla in acea septemana, si numele parintiloru acestoru prunci, insemnandu si dilele in cari acei prunci deobligati au absentatu de la scóla.

§. 2. Directorulu localu alu scólei, primindu reportulu invetiatoriului, si vediendu cá pruncii nu ambla regulatu la scóla, indata va face aretare de a dreptulu la antisti'a comunei politice, provocand'o se constringa pre

parinti a-si dá pruncii la scóla, si se pedepsésca pre parintii cari nu si-au trimisu pruncii in acea septemana la scóla, a nume antea óra se-i pedepsésca cu 50 cr., a dóua óra cu 1 fl. a trei'a óra cu 2 fl. a patr'a óra cu 4 fl.

Din acesti bani se vor eumperá carti si recuisite de scrisu si de socóta pentru pruncii seraci cari cercetéza scól'a regulatu, éra sum'a ce remane va intrá tóta in fondulu scólei.

Spre seire directoriloru locali insemnandu aci, cumca antistiele comunelu politice sunt deobligate se li dee mana de ajutoriu si se pedepsésca pre parintii cari nu-si trimitu pruncii la scóla, pentru cá acést'a s'a demandatu antistieloru prin instructiunea ce ministeriulu de cultu si de invetiamentu au emis'o catra comune la 10. juniu 1869. §. 2. si apoi prin unu cerculariu alu aceluia-si ministeriu catra municipie emisu la 10. decembre 1872 sub Nr. 32, 488.

§. 3. Déca antisti'a comunei politice nu-si implinesce detorint'a de a pedepsi pre parintii cari nu si-au trimisu pruncii la scóla, — in acestu casu directorulu localu va recercá, *totu la a trei'a septemana*, pre judele administrativu cercualu (pretur'a) ca se traga la respundere pre antisti'a comunala negliginte si s'o indetoreze a pedepsi pre parintii cari nu si-au trimisu pruncii la scóla.

La acésta recercare catra pretura, directorulu localu are dreptu pre temeulu ordinatiuniloru ministeriali ce se pomenira aci mai sus la §. 2., deci pretur'a este detória si deobligata se-i dee mana de ajutoriu.

Directorulu, pasindu in acésta cauza, fia la antisti'a comunei politice fia la pretura, va avé desclinita bagare de séma la aceea, se nu apara casí cum invetiatoriulu ar fi acusatariu alu parintiloru cari nu-si trimitu pruncii la scóla, cáci multe recerintie de ale invetiamentulu pretindu ca se nu se turbure relatiunile amicabili dintre invetiatori si parintii prunciloru. Este dar' de lipsa ca, dupa cá a primitu consemnarea de la invetiatoriu, directorulu insusi se ingrigésca atátu la antisti'a comunei politice cátu si la pretura, a se pune la cale tóte celea de lipsa pentru amblarea prunciloru la scóla.

§. 4. *La capetulu fiecarei luni*, invetiatoriulu dimpreuna cu directorulu localu va face raportu inspectorulu cercualu. aretandu sum'a prunciloru obligati la scóla, apoi cáti au umblatu regulatu? cáti neregulatu? cáti nu au umblatu nici de cátu? recercat'a directorulu pre antisti'a comunei politice pentru pedepsirea parintiloru cari nu-si dau pruncii la scóla, si ce a facutu antisti'a? déca antisti'a a fostu negliginte, recercat'a directorulu pretur'a si ce a facutu acést'a? Cari sunt sumele ce au intratu din pedepse (glóbe)? Câte dile au fostu de scóla si câte de recreatiune?

Pentru acestu raportu lunariu ce-lu face invetiatoriulu dimpreuna cu directorulu si-lu asternu inspectorulu cercualu, — Consistoriulu, pre calea inspectoratelu, va impartí intre invetiatori formulariele necesarie.

§. 5. Inspectorulu cercualu, primindu repórtele lunare de la directori si invetiatori, déca va vedé cumca cutare jude cercualu administrativu (pretura) nu a implinitu recercarea directorului localu pentru pedepsirea parintiloru cari nu-si dau pruncii la scóla, — atunci elu insusi, adeca inspectorulu cercualu, indata va recercá pentru ajutoriu pre insasi jurisdicțiunea municipala (comitatu.)

Municipiele sunt deobligate a impliní recercările inspectoriloru cercuali, cá li demanda ordinațiunile ministeriali ce le citaramu aci mai sus la §. 2. si 3.

§. 6. Inspectorulu cercualu, la septeman'a dupa ce ilu va fi recercatu pre comitatu, va asterne Consistoriului raportu de frecuentatiune despre lun'a respectiva, in care va insemná tóte scólele din inspectoratulu seu, si va impliní tóte rubricile din formulariele ce Consistoriulu li comunica inspectoriloru pentru asemenea rapórté, avendu desclinita bagare de séma la rubric'a cumca óre comitatele satisfacut'au recercarii inspectoresci pentru frecuentatiunea scolará, séu nu? — fiindu cá Consistoriulu are sè se baséza desclinitu pre acésta rubrica intru a face, in casu de lipsa, remonstratiunea ce si Ministeriulu o cere de la Consistoriu in contr'a municipieloru cari negrígescu obligamintele loru scolari si ordinațiunile ministeriali emise in acésta materia.

Datu din siedinti'a senatului de scóle, tienuta in Aradu la 15. novembre 1873.

Consistoriulu rom. ort.
Presiedinte substitutu :
Andrei Papu, m. p.
Protosincelu.

Nr. 1476.
346. scol.

Instructiune pentru directorii locali ai scóleloru romanesci confessionale in districtulu Consistoriului din Aradu.

Consistoriulu, socotindu lipsele ce s'au ivitu din cându in candu, si desclinitu luandu in socotintia decisiunile sinodului eparchialu de estimpu, a aflu cu cale sè intregésca instructiunea ce a dat'o directoriloru locali la 27. maiu 1871. Nr. 676|205. scol., si la 2. novembre an. tr. Nr. 1579|378. scol., — dreptu intregire se emite acésta instructiune nóua, carea de acum va servi singura de indreptariu in viitoriu, precum urméza:

§. 1. In virtutea §-lui 83. din „Organisatiunea provisoria a invetiamentului in Metropoli'a romaniloru ort.“, senatulu de scóle alu Consistoriului denumesce câte unu directoru localu in fiecare comuna bisericésca pentru scólele confessionali romanesci ortodosse.

§. 2. La acestu postu onorificu vor fi chiamati numai acei barbati din comuna, — pre câtu se póte, din comitetulu parochialu, — cari partinescu tréb'a scólei, sunt cunoscuti de zelosi intru inaintarea invetiamentului, sunt onesti, au védia si influintia in comuna, posedu capacitatea de a conduce afacerile scólei cu intieleptiune, si potu sacrificá câte-va óre acestei missiuni importante.

§. 3. Indata ce postulu de directoru localu in cutare comuna devine in vacantia, din veri ce cauza, inspectorulu de cercu va propune Consistoriului — pre câtu se póte, in contielegere cu comitetulu din respectiv'a parochia — trei individi, capaci de acestu postu. Dintre acesti trei, Consistoriulu va denumí pre unulu, caruia pe calea inspectoratului i va dá decretu spre legitimare si intrebuintiare in funtiunea de directoru.

§. 4. Directorulu este nemedilocitulu antiste alu scólei, si ca atare densulu are drepturi si detorintie pentru

- a) implinirea ordinațiuniloru in afacerile scólei;
- b) cercetarea scólei;
- c) amblarea prunciloru in scól'a de tóte dilele,
- d) scól'a de repetitiune,
- e) salariulu invetiatorescu,
- f) edificiele si inzestrarea scólei,
- g) scól'a de pomi,
- h) bibliotec'a scolará,
- i) fondu scolaru,
- j) alte felurite recerintie intru innaintarea invetiamentului precum urméza mai la vale.

a.) Despre ordinațiunile in afacerile scólei.

§. 5. Directorulu, ca orgauu scolaricu, este subordinatu inspectorului cercuale de scóle, deci are se ingri-gésca de esecutarea puntuala a ordinațiuniloru si afaceriloru ce i le incredintiéza inspectorulu, si va priveghiá ca sè le implinésca si aceia, la cari privescu acele ordinațiuni.

§. 6. De câte ori va poftí inspectorulu, directorulu este detoriu sè-i dee informatiuni conscientióse atátu despre rezultatele ordinațiuniloru emise câtu si despre lips'a ce ar invederá pentru a se face despusetiuni nóue.

b.) Despre cercetarea scólei.

§. 7. Directorulu va cercetá scól'a din candu in candu, si va ingrigí ca invetiatoriulu se tiena órele de invetiatura, se propuna tóte obiectele de invetiamentu câte sunt obligate, se aiba metoda buna in propunere, se tracteze cuviinciosu cu scolarii, si se imparta celoru seraci cartile menite pentru ei.

§. 8. A tiené din candu in candu esamine cu scolarii si a fi de faciá la esaminele semestrali, la cari va presiedé in absinti'a inspectorului.

§. 9. Directorulu va ingrigí ca acelu membru din comitetulu parochialu séu acelu parinte, carele intra in scóla spre a se convinge despre progresulu cutarui scolaru, sè nu se amestese in afacerile invetiamentului si mai virtosu sè nu-lu iee pre invetiatoriu la respundere in faci'a scolariloru, ci déca are veri o plansóre, s'o adreseze catra autoritatea scolaria. (§. 81. din „Organisatiune.“)

c.) Despre amblarea prunciloru in scól'a de tóte dilele.

§. 10. Directorulu va veghiá ca toti parintii (tutorii, maestrii, stepanii) se trimita fiíi (pupiliu, invetiaceii, servitorii) la scóla, si a nume pre cei in etate de 6 pana la 12 ani se-ii trimita in scól'a de tóte dilele, éra pre cei de 12 pana la 15 ani in scól'a de repetitiune.

§. 11. Pre scolarii ce-su debili de minte séu morbosi de corpu, directorulu localu dimpreuna cu comitetulu parochialu, avendu testimoniu de la medici, ii póte dispensá de la cercetarea scólei, pe unu timpu anumitu.

§. 12. Pre tinerii ce-su náuci si pre cei cu morburi lipitióse, invetiatoriulu e detoriu se-i retrimita de la scóla, avendu apoi a insciintiá directorului localu si comitetului parochialu. Directorulu va ingrigí ca invetiatoriulu sè-si implinésca acésta detorintia.

§. 13. Tinerii cari au implinitu anulu alu 10. si sunt de parinti seraci, potu capetá permissiunea directorului localu si a comitetului parochialu, ca vér'a dóue luni se cerceteze numai scól'a de repetitiune.

§. 14. Facia cu acei parinti (tutori, maestri, stepani) cari nu trimitu fiíi (pupiliu, invetiaceii, servitorii) la scóla, directorulu localu va purcede precum i demanda ordinațiunen consistoriala pentru amblarea prunciloru la scóla, ce Consistoriulu o emise cu datulu de 15. novembre 1873. Nr. 1475.345. scol.

d.) *Despre scól'a de repetitiune.*

§. 15. Tinerii de amendoué sessele, de la 12 pana la 15 ani, sunt detori a umblá in scól'a de repetitiune in tóte duminécele si in serbatori.

In di'a de cratiunu, de pasci si de rusalii, nu se tiene scóla de repetitiune.

§. 16. Facia cu tinerii, cari nu cercetéza scól'a de repetitiune, directorulu localu va purcede casí facia cu ceia cari negrigrésce scól'a de tóte dilele, adeca intru intielesulu ordinatiunei consistoriali de frecuentatiune ce se amintí la §. 14.

e.) *Despre salariulu invetiatorescu.*

§. 17. Directorulu localu va grigi ca invetiatorulu sè-si capete salariulu seu câtu mai regulatu, precum si tóte competintiele la a caror'a respundere s'au oblegatu comun'a in folosulu scólei confessional.

§. 18. Pentru acestu salariu, directorulu va staruí la comitetulu parochialu unde salariile invetiatoresci sunt induse in bugetele parochiali. Éra unde salariile invetiatoresci sunt preliminate in bugetulu comunei politice, directorulu va staruí la comitetulu comunei politice.

§. 19. Déca directorulu vede negrigrintia in solvirea salariulu invetiatorescu, fia de la comitetulu parochialu fia de la comitetulu comunei politice, atunci directorulu va recercá indata pre antisti'a comunala, ca sè se incasseze salariulu invetiatorescu. Antistiele comunali sunt detóre se dee directorulu mana de ajutoriu, fia la incassarea salariulu invetiatorescu fia la cercetarea scólei din partea prunciloru, pentru cà asia demanda instructiunea ce ministeriulu a emis'o catra comune la 10. juniu 1869.

Daca antisti'a comunala nu si-ar impliní detorinti'a la acésta recercare, directorulu localu va recercá pretur'a cercuala (judele administrativu cercualu de comitatu.) Pretur'a e oblegata se dee mana de ajutoriu la incassarea salarielu invetiatoresci, la trimiterea prunciloru la scóla, la cladirea si straformarea edificielu de scóla si altele, cà o obléga pe pretura cerculariulu ministrului de cultu si de invetiamentu de la 10. december 1872. Nr. 32,488.

Déca pretur'a nu va satisfice acestei recercári, directorulu va reportá neamenatu inspectorulu cercualu de scóle.

f.) *Despre edificiele si inzestrarea scólei.*

§. 20. Directorulu va grigi ca edificiulu de scóla se-si aiba olatele recerute, se fia in stare buna si curata, asediatu pe locu sanetosu si potrivit adeca pre câtu se póte la mediloculu comunei.

§. 21. Desclinita ingrigire va avé directorulu localu pentru localitatea de invetiamentu, ca se fia in stare corespundietória legiloru de scóla, si se aiba inzestrarea receruta cu scaune, table, carti, mape, globu, machina de computu, figuri din istori'a naturala si celea lalte. Déca comitetulu parochialu nu-si va impliní detorinti'a, directorulu va recercá pre antisti'a comunala si apoi pe pretura, cum se dise mai sus la §. 19.

§. 22. De câte ori este de lipsa ca localitatea de invetiamentu sè se straformeze, séu sè se cladésca scóla nóua, pururia directorulu localu va cere informatiune de la inspectorulu cercualu de scóle, carele luandu in socotintia numerulu prunciloru oblegati a cercetá scól'a in tóte dilele si alte recerintie ale legiloru de scóla, va spune directorulu si asia comunei bisericesci cumca straformarea séu cladirea nóua câtu se fia de lunga, de lata, de nalta, câte ferestre si celea lalte, — ca asia straformarile si edificiele nóue sè corespunda legiloru.

Unde se póte, este bine ca directorulu localu sè as-

térna inspectorulu planulu straformariloru de intreprinsu si respective alu edificarii nóue, ca inspectorulu sè-lu póta esaminá câtu mai in detaiu, si respective sè-lu póta asterne Consistoriulu spre esaminare.

La tóta intemplantia, adeca si acolo unde nu se potu face planuri, straformarile si edificarile nóue, sè se intemple numai dupa indrumàrile inspectorulu, ca nu cumva comun'a se cheltuésca pentru lucràri necorespundietórie, ce legile de scóla nu le-ar primí de bune.

g.) *Despre scól'a de pomi.*

§. 23. Directorulu localu va purtá grige desclinita ca comun'a se aiba scóla de pomi, bine ingradita si la locu potrivit pentru oltuóne.

§. 24. Pentru inaintarea mai buna a pomaritului, atátu de folositoriu comuneloru nóstre ce se ocupa in precumpenire de cultur'a productelu de campu, directorulu localu va staruí la comitetulu parochialu ca sè aduca hotaririle ce le va socotí mai potrivite. Buna óra, comitetulu parochialu hotarésca ca fiecare fecioru, candu se insóra, are se dovedésca cumca a oltuitu si s'au prinsu in scól'a de pomi baremu dóe oltuóne, si déca nu va puté dovedí acést'a, sè platésca 40 cr. in fondulu scólei locali; asisderia fét'a, candu se marita, se dovedésca barem un'a oltuóna, la din contra platésca 20 cr. Déca mirele séu mirés'a vine din alta comuna, au sè aduca adeverintie de acolo despre oltuoni, éra daca n'au adeverintie, va solví 40 respective 20 de cruceri in fondulu scólei confesionali din comun'a in carea se asiédia.

§. 25. Primavér'a si tómn'a, la timpulu potrivit, directorulu localu in contielegere cu invetiatorulu si cu comitetulu parochialu, va face sè se vinda — in modulu ce-lu vor aflá cu cale, — oltuonile ce nu vor mai fi avendu locu in scól'a de pomi.

Din pretiulu oltuóneloru vendute, invetiatorulu capeta $\frac{2}{4}$. Pentru lipsele scólei de pomi se pastréza separatu $\frac{1}{4}$. Éra $\frac{1}{4}$ trece in fondulu scólei locali.

Banii din pedepsele amintite in §. 24., ce le vor hotarí comitetele pentru feciorii si fetele cari nu au oltuitu, vor incurge toti numai in fondulu scólei locali.

h.) *Despre bibliotec'a scolara.*

§. 26. Directorulu localu va grigi ca scól'a sè-si aiba bibliotec'a sa, compusa din carti ce sunt scrise pre intielesulu tuturor'a si privescu séu la desvoltarea moralá a tineretulu, séu la desvoltarea intelectualá a lui in ocupatiunile si maestrile pentru cari se pregatesce.

Pentru aceea, in compunerea bibliotecei scolare, directorulu va intrebá suatulu invetiatorulu, si respective i va medilocí invetiatorulu banii de lipsa ca elu se cumpere pentru bibliotec'a scolara cartile de lipsa.

§. 27. Multi tineri, trecendu preste anulu alu 12. si esindu din scól'a de tóte dilele, uita cetitulu, scrisulu si socót'a pentru cà nu le mai intrebuintiéza. Si nu le intrebuintiéza pentru cà nu este cine sè li vina intr'ajutoriu a li aretá necontentitu lips'a si folosulu. Acést'a scadere trebue s'o suplinésca bibliotec'a scolara prin aceea, cà va contiené carti popularie, cari se dee tineretulu invetiatur'a si indrumarile ce si insusi le cërca candu esie din scól'a si intra in in viétia. Pentru aceea invetiatorulu va imprumutá juniloru carti din acést'a biblioteca, pre timpulu anumitu. Éra directorulu va grigi ca invetiatorulu se aiba unu inventariu de tóte cartile bibliotecei si o consemnare desclinita despre cartile ce le-au datu imprumutu.

i.) *Fondu scolariu.*

§. 28. Directorulu localu va purtá grige desclinita ca sè se esecute §. 13. din Organizatiunea provisoria a

invetiamentului, carele demanda ca fiecare comuna bisericească, după ce și-a infintiat școala confesională, să se îngrijescă de crearea și înmulțirea unui fondului școlastic, fie în bani fie în pământuri sau în realități.

Spre acestu scopu, directorul localu nu va crutiă ustană să se capaciteze pre comuna despre lipsa fondului școlariu, ce învederăza pentru că atunci, cându școlă ar trebui clădită de nou, sau străformată foarte, sau înzestrată de totu, avendu fondul școlariu se potu întreprinde îndată celea de lipsă, și nu vor suferi amenare până ce sumele necesare să se adune pre calea aruncului; — desclinitu în casulu, cându din cutari cauze nefavorabili sumă a recerută nu s'ar puté castigă nici pre calea aruncului, fondul școlariu va acoperi lipsele și așa va împedecă scaderea sau încetarea invetiamentului.

§. 29. Fondul școlariu se infintieza și se înmulțesc:

1. din sumele ce în fiecare anu se vor votă în bugetulu comunei bisericesci sau politice, a nume pentru infintiarea și înmulțirea fondului școlii confesionalilor locali. În ani roditori și între cercunstanție favoritorie, această votare s'ar puté întemplă lesne așa, ca toate lipsele invetiamentului se fie curundu capitalizate. Dacă se va socoti de o parte cumca în anii neroditori câtu de anevoia se acoperu chiar și cele mai mici lipse, era de alta parte se va socoti cumca invetiamentulu este o lipsă de a pururia adeca și în anii neroditori, comună va întielege bine cumca capitalizarea șeselor invetiamentului în anii roditori este pentru densă mare usiorintia și multa securitate în viitoriu;

2. din banii ce se vinu din pedepsirea parinților, tutorilor, maestrilor și a ștepanilor care nu trimitu la școlă pre fii, pupilii, invetiaceii, și servitorii lor. Aceste glóbe vor incurge toate în fondul școlariu, cu acea bagare de sēma că: din acești bani se subtrage atâtă suma, câtă este de lipsă a se cumperă carti și recușite de scris și de socota pentru acei prunci de parinti seraci din comuna, cari cercetēza școlă regulatu;

3. din ofertele de buna voia de la cei ce iubescu luminarea și invetiatură;

4. din banii ce se vinu după pedepsirea junilor de casetoritu, cari nu au oltuitu în școlă de pomi (precum se spuse la §. 24.)

5. din partea de pretiu ce se vine fondului școlariu după vinderea oltuónelor (cum se spuse la §. 25.)

Deci se pretinde de la directorul localu se fie cu desclinită atentiune ca toti banii ce incurgu sub titele amintite, precum și alti bani ce s'ar fi menitu fondului școlariu, cu adeveratu și în fapta să și între în fondul școlariu.

§. 30. Fiindu că de după §. 23. din „Statutul Organicu,” detorintia comitetului parochialu este inventarea averii miscatorie și ne miscatorie precum și a fondurilor școlii, îngrijirea, pastrarea și elocarea sumelor spre fructuire, — deci directorul localu va priveghiă ca comitetulu parochialu să și implinēscă cu consciintia și punctualitate această detorintia, și va reportă inspectorului cercualu îndată ce va observă că la comitetulu său la epitropiă parochiei se întempla veri o scadere sau ceva neregularitate în administrarea fondurilor școlii sau a altor averi ale ei.

j.) Drepturile și detorintiele directorului pentru felurite recerintie ale invetiamentului.

§. 31. Dacă în comuna, stațiunea invetiatorēscă devine vacanta din ceva cauză sau dacă din ceva cauză prelegerile se intrerumpu, directorul localu este detoriu se însciintieze îndată despre această pre inspectorulu cercualu, aretandu cauză vacantei invetiatoresci și respectiv a intreruperii prelegerilor.

De asideria este detoriu directorulu se însciintieze inspectorulu dacă catichisatiunea nu se tiene regulatu.

§. 32. În fiecare anu, în timpul ferielor mari de școlă, (a vacatiunei) directorul localu, dimpreuna cu preotulu și cu invetiatoriulu, va grigi pentru conscriptiunea exactă a pruncilor deoblegati la școlă; și anume a celor de 6 până la 12 ani, cari sunt îndetorati se cerceteze școlă în toate dilele, și a celor de 12 până la 15 ani, cari sunt îndetorati a cercetă școlă de repetitiune duminecă și în serbatori.

§. 33. În cauze mai merunte, cându s'ar escă certe între invetiatori, ori între ei și comuna, ori între ei și singuratecii membri ai comitetului sau parinti ai pruncilor, directorulu va nisui spre impacatiune, avendu pururia în vedere misiunea lui de a fi unu radiemu alu invetiatoriului intru interesulu invetiamentului; era în cauze mai grele va încunoscintia îndată pre inspectorulu.

§. 34. Dacă directorulu localu observă veri o scadere la școlă și la invetiamentulu, în contielegere cu invetiatoriulu și cu comitetulu parochialu va nisui ca să se suplinēscă acea scadere.

Era dacă directorulu vede ceva smintă la invetiatoriulu va îndreptă cuviinciosu facandu-lu de a dreptulu atentu la smintă așa, ca să nu se scirbeze autoritatea necesaria invetiatoriului în faciă comunei și în a școlarilor.

§. 35. Directorulu localu, cându se va tienē conferintia invetiatorēscă în școlă supusa lui-si, va grigi să fie de faciă pruncii în numerulu recerutu pentru încercările metódelor de invetiamentulu, și va luă parte și însusi la conferintia invetiatorēscă.

§. 36. Directorulu localu va promovă în totu modulu cercetarea școlii, și va aplică toate medilócele pusetiunei sale și ale oficiului seu în contră acelor parinti cari ar împedecă, din ori ce cauză, cercetarea școlii. Va desceptă în comuna și în parintii pruncilor iubire catra invetiatura și partinire pentru școlă. Va îndreptă totă nisuintia sa spre aceea, ca școlă se corespondă legilor școlastice în toate privintiele, și atâtu parintii câtu școlarii să se couvinga cumca invetiatură este de lipsă și cumca școlă pôte aduce folosulu pentru comună intrēga și deosebi pentru singuratecii parinti și școlarii.

§. 37. Era pre invetiatorii buni, directorulu localu îi va incurgiă, nisuintu a li castigă de la comuna înbunătățirea salariilor invetiatoresci, sau alta remuneratiune, sau barem recunoscintia locurilor mai înalte pentru zelulu și diligintia lor ce au doveditu în promovarea invetiamentului. Directorulu se va pazí de predomnire și de purtare nepotrivita faciă cu comună și cu comitetulu parochialu, era pre invetiatorii îi va întimpină cu stimă ce se cuvine diregatoriei lor celei grele. Catra inspectorulu cercualu și catra mai marii școlilor se va aretă cu supunere și cu ascultare, și va pastră în ordine buna toate actele ce se atingu de școlă.

§. 38. Directorulu localu care va impliní cu punctualitate chiamarea sa, care va desvoltă o diligintia laudavăra și va produce rezultate îmbucurătorie, acela va capetă de la acestu Consistoriu amintire onorabila în sinodulu eparchialu, în virtutea hotaririlor de estimpu ale acestui sinodu de sub Nr. 103. punctulu 9.

Datu din șiedintia senatului de școlă, ținuta în Aradu la 15, novembre 1873.

Consistoriulu rom. ort.

Președinte substitutu
Andrei Papu, m. p.
Protosincelu.

Nr. 1477.
347. scol.

Instructiune pentru inspectorii cercuali ai scóleloru romanesci confessionale in districtulu Consistoriului din Aradu.

In legatura cu ordinatiunea consistoriala din 27 ma-
ju 1871., referitória la esecutarea „Organisatiunei invetiamen-
tului.” precum a decretat'o Congresulu nostru na-
tionalu bisericescu in sesiunea sa din 1870., si in con-
siderarea necesitatii de a inlesni efeptuirea hotaririloru
ce sinodulu nostru eparchialu in sesiunea sa ordinaria de
estimpu le-au adusu in caus'a invetiamentului, Consisto-
riulu afla cu cale se emita instructiunea ce urméza catra
inspectorii cercuali de scóle, pe cari i-a denumitu in vir-
tutea §§-loru 82. si 83. din „Organisarea provisoria a
invetiamentului nationalu confessionalu in Metropoli'a Ro-
maniloru ort.” Acésta instructiune, avendu se servésca de
sindreptariu in viitoriu, aréta activitatea inspectoriloru

- a) in generalu.
- b) cu privintia la directorii locali,
- c) la evidinti'a scolara,
- d) la invetiatori si alegerile loru,
- e) la cursulu invetiametului si la frecuentatiune,
- f) la disciplina
- g) la cercetarea scólei si la esamine,
- h) la edificie de scóla.
- i) la scól'a de repetitiune, de pomi si la biblioteca,
- j) la manuducerea oficiului,
- l) la recursulu catra autoritatile politice pentruaju-
toriu.

a.) In generalu.

§. 1. Cerculu de activitate alu inspectoriloru cercuali
de scóle privesce veghiarea de invetiamentu si de morali-
tate, si de tóte ralatiunile scóleloru; deci sunt detori a grigi:

- a) de directorii locali scolari, intru diregerea si
veghierea ce li compete acestor'a a supr'a scóleloru po-
porali;
- b) de caticheti intru propunerea religiunei si purta-
rea in privinti'a invetiatoriloru;
- c) de invetiatori, ca se respunda cu punctualitate
chiamarii loru intru invetiarea prunciloru si in purtarea
religiósa morala;
- d) de comitetulu parochialu, intru implinirea deto-
rintieloru ce le are acest'a in privinti'a scólei, in virtutea
§-lui 23 din „Statutul Organicu”, ca pruncii se cerce-
teze scól'a, sè se solvésca regulatu salarielu invetiatori-
loru sel.
- e) de amblarea prunciloru la scóla, de localitatile de
invetiamentu si de inzestrarile interne ale acestor'a, de
tóte edificie ce se tienu de scóla si de locuinti'a inve-
tiatoriului.

b.) Cu privintia la directorii locali.

§. 2. Directorii locali de scóle sunt ajutatorii in-
spectoriloru intru implinirea misiunei acestor'a si a ordi-
natiuniloru ce le vor primí de la consistoriu. De aceea,
ingrigirea si suer'a de activitate a inspectoriloru se estin-
de a supr'a tuturoru acoloru afaceri, cari sunt incredin-
tiate directoriloru prin instructiunea consistoriala ce s'a
emisú pentru densii sub datulu de 15. novembre. Nr.
1476/346. scol.

Dreptacea inspectorii cercuali de scóle vor priveghiá
si vor nisui neincétatu ca directorii locali se observe cu
punctualitate si consciintia drepturile si detorintiele loru
pentru

- a) implinirea ordinatiuniloru consistoriali in afacerile
scólei;

- b) cercetarea scólei;
- c) amblarea prunciloru in scól'a de tóte dilele;
- d) scól'a de repetitiune;
- e) salariulu invetiatorescu;
- f) edificie si inzestrarea scólei;
- g) scól'a de pomi;
- h) bibliotec'a scolara;
- i) fondu scolariu
- j) alte felurite recerintie intru inaintarea invetiamen-
tului, — cari drepturi si detorintie ale directoriloru loca-
li se cuprindu in cítat'a instructiune consistoriala emisa
pentru directori.

c.) Evidinti'a scolara.

§. 3. Inspectorii cercuali de scóle vor purtá cu pun-
tualitate o consemnatiune despre scólele din cercurile
loru, in carea sè se inscrie care comuna câte scoli are, si
pre ce locu sunt asiediate. Déca nu este numai o scóla si
servece si altoru comunitati adfiliate, sè se insemne co-
munitatile ce se tienu de acésta scóla, si indepartarea
(distanti'a) acestoru comunitati de la loculu scólei. Câte
numere de case si câte suflete gr. or. se vinu câte la o
scóla, si câti prunci de 6—12 ani indetorati a cercetá
scól'a in tóte dilele, si câti juni de 12—15 ani indetora-
ti a o cercetá duminec'a si in serbatori? Ce salariu si
venite sunt impreunate cu postulu invetiatorescu? Numele
directorului localu, a catichetului, numele invetiatoriloru
si calificatiunea loru, starea edificieloru scolare si intoc-
mirile din lontru, numerulu localitatiloru de invetiamentu.

Din acésta consemnare inspectorii au se dee Con-
sistoriului informatiunile ce se vor poftí din candu in
candu.

d.) Invetiatori si alegerile loru.

§. 4. Inspectorulu cercualu se nu ierte ca cutarele
invetiatoriu sè-si iee ajutante (suplinte) numai dupa pla-
culu seu, ci déca s'ar vedé lipsa de ajutante, se incunos-
cintieze despre acést'a pre Consistoriu, carele va judecá
despre lips'a de ajutante si despre capacitatea lui, si din
casu in casu despre conditiunile de aplicare.

§. 5. Déca se nascu neintielegeri intre invetiatori,
sèu intre invetiatori si directorulu localu, catichetu sèu
comitetu parochialu, — atunci inspectorulu cercualu na-
inte de tóte va cercá se impace treb'a. Déca impacarea
nu va succede, va indrumá pre celu nemultiemitu se iee
calea recursulu catra Consistoriu.

§. 6. Déca cutare invetiatoriu e morbosu, sèu — cu
licenti'a inspectorului cercualu — absentéza câteva dile
din causa motivata, inspectorulu cercualu, in lips'a altui
individu corespundietoriu, va despune ca celu mai tineru
preotu din locu se-lu suplinésca pre invetiatoriu.

§. 7. Déca o statiune invetiatorésca devine in vacan-
tia din veri ce causa, inspectorulu cercualu indata va fa-
ce o provissione interimala acelei statiuni, adeca va de-
numí in terimalminte — pre câtu se póte, incontielegere
cu comitetulu parochialu — pre acelu individu capace,
carele i va fi mai de aprópe si mai indemana, respective
pe preotulu celu mai tineru déca nu s'ar gasí altu indi-
vidu, oblegandu-lu se incépa prelegerile delocu, ca inve-
tiamentulu se nu sufera scadere.

Dupa aceste nunaidecátu inspectorulu cercualu va
reportá Consistoriului, aretandu numele statiunei vacante
modulu cum a devenitu statiunea in vacantia (d. e. prin
mórtea invetiatoriului, prin renunciarea lui, in care casu
inspectorulu cercualu va alaturá la raportulu seu si renun-
ciarea in scrisu a invetiatoriului sel.) apoi numele si ca-
lificatiunea aceluia, pe care l'a numitu de interimalu.

Dupa ce va primí indrumare de la Consistoriu, in-
spectorulu, contielegendu-se cu comitetulu parochialu, va

deschide concursu pentru statiune intru intielesulu Statutului Organicu, ale caruia modalitati sunt cunoscute degiá si din pracsá.

La alegerea de invetiatoriu, inspectorulu cercualu in contielegere cu comitetulu parochialu va face list'a de candidatiune. In candidatiune nu potu pune de cátu astfelu de individi, care corespundu §-lui 13. din Statutul Organicu, adeca posedu testimoniulu de calificatiune.

Numai déca atari calificati nu ar recurge, potu intrá in list'a de candidatiune si individi cari au absolvatu institutul pedagogicu—preparandialu, dar nu au inca testimoniulu de calificatiune.

Sinodulu parochialu pentru alegere, se conchiama cu optu dile mai nainte. Despre acést'a inspectorulu are se insciintieze de timpuriu pe protopresbiterulu concerninte, ca acést'a se póta participá si presiedé la sinodu. Déca protopresbiterulu nu se infacisiéza, atunci inspectorulu va presiedé in sinodu. Éra in presinti'a protopresbiterulu ca presiedinte, inspectorulu e vicepresiedinte.

Sinodulu nu va puté votá de cátu pentru acei individi, pe cari comitetulu parochialu in contielegere cu inspectorulu i-a pusu in candidatiune.

Protocolulu comitetulu parochialu despre candidatiune si protocolulu sinodulu parochialu despre alegere, inspectorulu le va asterne apoi Consistoriulu, dinpreuna cu testimoniile recurentiloru si ale alesulu, si alte acte apartinetórie la alegere, precum: foile publice in cari s'au publicatu concursulu scl.

Déca Consistoriulu va gasi cumca alegerea s'au intemplatu in ordine buna, lu-va intari pre alesulu si-i va dá decretu

Déca alesulu posedu testimoniulu de calificatiune, la intarirea alegerii va capetá de la Consistoriu decretu de invetiatoriu definitivu.

Déca alesulu posedu numai testimoniulu despre absolvirea institutul pedagogicu—preparandialu, de cumva i se va intari alegerea, va capetá de la Consistoriu numai decretu de invetiatoriu provisoriu.

Invetiatorii, cari se aplica numai intermalmente, isi capeta, in casu de lipsa, denumirea loru de la inspectorulu cercualu.

e.) *Cursulu invetiamentulu si frecuentatiunea.*

§. 8. Inspectorii cercuali totdeun'a se aiba cunoscintia despre scólele din cercurile loru, a nume:

- a) déca pruncii cercetéza regulatu scól'a;
- b) déca invetiatoriulu tiene órele de prelegere;
- c) déca se propunu tóte obiectele de invetiamentu cáte sunt prescrise;
- d) déca la singuraticele obiecte de invetiamentu se ié in socotintia necesitate a si practic'a; déca prin negrigrerea unui obiectu de invetiamentu, cel'a laltu nu se estinde fórte preste mesura;
- e) déca conducerea scólei este buna, si déca in croirea remuneratiuniloru si a pedepselor se obsérva o procedura corespundietória;
- f) déca invetiatoriulu pórtá regulatu lista despre diligintia si cercetarea scolara;
- g) déca invetiatorii ducu o viétia intr'adeveru religioasa si morala;
- h) déca tienu regulatu invetiatorii scól'a de repetitiune duminec'a si in serbatori;
- i) déca cultivéza bine si cu diligintia scól'a de pomi;
- j) déca nisuescu spre infintiarea si inmultirea bibliotecii scolare;

l) déca directorii locali imbratisiéza cu caldura causele scólei si ale invetiamentulu; — déca catichetii pazescu cu scumpetate órele prescrise pentru religione,

urméza ei unu metodu corespundietoriu, déca preotii preste totu prin influinti'a loru la parinti si prin tratarea corespundietória cu pruncii inaintéza invetiamentulu si moralitatea; déca in privinti'a invetiatoriloru se pórtá cu blandetie si cu indemnari;

m) déca comitetele parochiali si curatorii se pórtá cu iubire catra scóla si catra invetiatura; daca conlucre la cercetarea scólei si la pastrarea autoritatei si drepturiloru invetiatoriulu, déca nisuescu intru a se platí regulatu salariile invetiatoresci si a se imbunetati dupa printia;

n) déca nu se afla defecte in edificielescólei séu intru intogmirile din lontru?

Inspectorulu cercualu de scóle, candu va gasi veri o scadere de acestea enumerate, cu vórbé blande va pasi mai anteu a suatui si a luminá pre invetiatoriu, catichetu, directoru séu comitetu, reflectandu-i totodata la responsabilitatea si la urmarile ce le tragu dupa sine acele scaderi. Déca nu va puté delaturá scaderile nici dupa admonitiune repetita, inspectorulu va asterne caus'a la Consistoriu.

§. 9. Detorintiele inspectorulu cercualu de scóle pentru a inaintá umblarea prunciloru la scóla, precum si procedur'a ce are se urmeze in acést'a cauza, sunt prescrise in ordinatiunea consistoriala ce in caus'a amb-larii prunciloru la scóla s'a emisu de aici cu datulu de 15. novembre 1873. Nr. 1475. 345. scol.

f.) *Disciplin'a.*

§. 10. Déca se face acusare in contr'a cutarui invetiatoriu, inspectorulu cu autoritatile locali ale scólei va cercetá déca acusarea este adeverata; — si adeverindu-se, va cercá o impacatiune, déca aceea póte avé locu. Candu impacatiunea nu ar succede, partea nemultiemita póte recurge la Consistoriu séu de a dreptulu séu pre calea inspectorulu.

Éra in casulu déca acusarea ar fi grea si de importantia mare pentru scóla si invetiamentu, precum si atunci candu inspectorulu se va informá de a dreptulu despre cutare abusu si negligrntia mare, are sé astérna numai-decátu raportu Consistoriulu.

Déca cutare invetiatoriu s'ar invinovatí pentru necredintia catra biserica si religione, séu prin ceva fapta ce ar causá daune mari invetiamentulu séu ar produce scandalisarea sentiminteloru morali si religioase ale locuitoriloru comunei, inspectorulu lu va suspende indata si va reportá Consistoriulu motivandu suspensiunea (§. 21 din Instructiunea pentru procedur'a judecatorieloru bisericesci), — éra pentru continuarea invetiamentulu va numi unu invetiatoriu interimalu carele se fúntiuneze regulatu pana ce Consistoriulu va aduce hotarire in caus'a invetiatoriulu suspinsu.

g.) *Cercetarea scólei si esamine.*

§. 11. Inspectorulu va cercetá tóte scólele din cerculu seu de cáte ori va vedé cá este de lipsa, dar se indetoresce sé le cerceteze cela putienu de dóue ori in anu, adeca celu putienu la esaminele semestrali. Cu ocasiunea acestoru dóue cercetari, de cari sunt legate si esaminele, se sciricesca starea scólei, a bibliotecii scolare, a scólei de pomi, a fonduriloru scolastice, se delatureze pedecile cari cadu in cerculu seu de activitate, se spriginéscá propunerile si proieptele salutarie ce s'ar face din cutare parte, sé-i faca pre parinti a intielege folosulu invetiamentulu si se stirnésca intr'ensii iubire catra scóla, se descepte zelulu invetiatoriloru si a invetiaceiloru, si in tóte modrurile se ajutore invetiamentulu. Spre acestu scopu:

- a) cercetarea scólei sé se faca in acelu timpu alu

anului, carele e favoritoriu amblării prunciloru la scóla, candu nu sunt ferie si parintii nu sunt impedeati de a se infacisiá la esame;

b) despre esame se incunoscintieze de timpuriu comitetulu parochialu, pre catichetu, directoru localu si pre invetiatori, ca sè-i invite a se infacisiá pre parintii prunciloru si pre alte persóne despre cari se scie cá iubescu invetiatur'a si scól'a;

c) inspectorulu cercualu, dupa o scurta cuventare ocazionali, va face ca pruncii se fia intrebati din tóte obiectele prescise, intrebandu si insusi. Déca a capetatu respunsuri bune, atunci prin o cuventare va laudá pe pruncii diliginti, pominindu-le numele in publicu, pre invetiatoriu, directoru, catichetu, pre comitetulu parochialu si pre parinti. Ar fi de doritu ca de premie, ce se impartu prunciloru diliginti din zelulu unoru comitete parochiali, sè se dee numai carti ce contienu lecture instructive si acomodate prunciloru. Inspectorii cercuali vor fi cu bagare de séma la ce feliu de carti se recomende comiteteloru parochiali spre scopulu premiarii prunciloru. Desclinitu vor grigi inspectorii, ca feteloru, pre câtu se póte sè nu li se imparta de premie nisce articule ce servescu numai de lucsu, si nu au alta ceva valóre.

Déca inspectorulu n'a gasitu diliginti'a si progressulu necessariu, atunci incheiandu examenulu cu rugatiunea indatinata si demitiendu-i pe prunci a casa, se le retiena pre autoritatile locali ale scólei si pre invetiatoriu la o consuatuire, in carea se li arete scaderile observate si modrulu leuirii lor.

Totodata va cercetá déca invetiatoriu pórta regulatu protocolu despre umblarea prunciloru la scóla, despre ordinatiunile si cerculariele scolarie, despre cartile si uneltele scólei, déca comitetulu parochialu tiene in evidintia fundatiunile scolarie si administrarea lor; desclinita bagare de séma va avé la aceea, ca scól'a se fia curata, sventata, si provediuta cu instrumintele de lipsa.

d) inspectorulu cercualu de scóle se insemne in protocolulu seu, purtatu cu ocasiunea cercetarii scóleloru, tóte câte le-au complanatu, deplinitu séu despre cari trebue se face inca relatiuni Consistoriului;

e) fiindu cá inaintarea invetiamentulu si buna starea scólei aterna mai cu séma de la contielegerea catichetulu si a directorulu localu cu invetiatoriu, dreptu aceea inspectorulu cercualu se folosésca ocasiunea cercetarii scóleloru spre aceea, ca intarindu intre densii bun'a armonia, sè se contieléga la olalta despre tóte acelea, ce le cugeta a fi corespundietórie pentru inaintarea invetiamentulu.

§. 12. Inspectoriloru cercuali de scóle, la cercetarea scóleloru li competiesce de la comun'a bisericésca carausia in natura, séu o relutiune de 2 fl. de la o comuna, carea se va dá din medilócele locali ale comunei.

§. 13. Déca cutare comuna vre se-si infintieze scóla propria, séu dóue ori mai multe scoli, séu sè se adfilieze, inspectorulu cercetandu cu de a menuntulu numerulu prunciloru, indepartarea locuriloru, salariele ce se promitu invetiatoriu, — rugarea comunei intr'unu raportu adjustatu cu tóte aceste informatiuni o va asterne Consistoriului, de la care si-va asceptá indrumarile ulterióre.

h.) Edificiele de scóla.

§. 14. Desclinita atentiune trebue se aiba inspectorii cercuali la edificiele scolarie si la localitatile de invetiamentu, ca acestea se corespunda legiloru scolarie, si asia se putemu preveni admonitiunile de la guvernulu si se putemu salvá caracterulu confessionalu si nationalu alu scóleloru nóstre.

Pentru acést'a, instructiunea ce s'a datu de aici directoriloru locali la 15. novembre 1873. Nr. 1476.346. scol., li impune ca la cladirile localitatiloru de invetiamentu si la veri ce straformari ale acestor'a, se céra indrumatiuni de la inspectorulu cercualu.

Inspectorulu cercualu, candu trebuesce se dee indrumatiuni cutarei comune in privinti'a cladirei séu straformarii localitatii de invetiamentu, va luá in consideratiune dispusetiunile articulu de lege 38. din 1868, si ale Organizatiunei provisorie a invetiamentulu ce a decretat'o congresulu nostru nationalu bisericescu in sesiunea sa din 1870. Dupa aceste dispusetiuni, fiecarui pruncu, dintre 6 pana la 12 ani, adeca oblegatu a cercetá scól'a in tóte dilele, trebue se i se vina din localitatea de invetiamentu unu spatiu de, celu putienu, 8 urme patrate. De esemplu, se presupunemu cumca o comuna cutarea, are 30 de prunci intre 6--12 ani, si trebue sè-si cladésca scóla. Numerulu prunciloru 30 ilu inmultimu cu urmele patrate 8, si capetámu productulu de 240 de urme patrate; va se dica, localitatea de invetiamentu are sè fia de atáte urme. Pentru intielesulu poporulu, din aceste urme facemu stangini, impartindu-le cu 36, si capetámu quotientulu de $6\frac{2}{3}$ stangini patrati, de unde i spunemu poporulu: Pentru 30 de prunci, trebue scóla de $6\frac{2}{3}$ stangini □., deci sè se face 3 stangini de lunga si $2\frac{2}{3}$ — stangini de lata, cáci $3 \times 2\frac{2}{3} = 6\frac{2}{3}$. Séu 2 de lata si $3\frac{1}{6}$ de lunga cáci $2 \times 3\frac{1}{6} = 6\frac{2}{3}$. Dupa acésta socóta, déca sunt 35 de prunci, trebue scóla de $7\frac{1}{3}$ stangi patrati. Deci se póte face 3 stangini de lunga si $2\frac{10}{27}$ stangini de lata, cá $3 \times 2\frac{10}{27} = 7\frac{1}{3}$. Séu 2 stangini de lata si $3\frac{5}{9}$ de lunga, cá $2 \times 3\frac{5}{9} = 7\frac{1}{3}$.

Déca sunt 40 de prunci, trebue scóla de $8\frac{2}{3}$ stang. □. Póte fi 3 stangini de lunga si $2\frac{20}{27}$ de lata, cá $3 \times 2\frac{20}{27} = 8\frac{2}{3}$. Séu 2 stangini de lata si $4\frac{1}{3}$ de lunga, cá $2 \times 4\frac{1}{3} = 8\frac{2}{3}$.

Déca sunt 45 de prunci, trebue scóla de 10-stang. □. Deci se póte cladi 3 stangini de lata si $3\frac{1}{2}$ de lunga, cá $3 \times 3\frac{1}{2} = 10$. Séu 4 stangini de lunga si $2\frac{1}{2}$ de lata, cá $4 \times 2\frac{1}{2} = 10$.

Déca sunt 50 de prunci, localitatea de invetiamentu trebue se aiba $11\frac{1}{3}$ stangini □. Se póte cladi 3 stangini de lata, si $3\frac{10}{27}$ de lunga, cá $3 \times 3\frac{10}{27} = 11\frac{1}{3}$. Séu 4 stangini de lunga si $2\frac{7}{9}$ de lata, cá $4 \times 2\frac{7}{9} = 11\frac{1}{3}$.

Déca sunt 55 de prunci, trebue locu de $12\frac{2}{3}$ stangini □. Deci póte fi 4 stangini de lunga si $3\frac{1}{18}$ de lata, cá $4 \times 3\frac{1}{18} = 12\frac{2}{3}$. Séu 3 stangini de lata si $4\frac{2}{27}$ de lunga, cá $3 \times 4\frac{2}{27} = 12\frac{2}{3}$.

Déca sunt 60 de prunci, trebue locu de $13\frac{1}{3}$ stangini □. Se póte cladi 4 stangini de lunga si $3\frac{1}{3}$ de lata, cá $4 \times 3\frac{1}{3} = 13\frac{1}{3}$. Séu 3 stangini de lata si $4\frac{1}{9}$ de lunga, cá $3 \times 4\frac{1}{9} = 13\frac{1}{3}$.

Déca sunt 65 de prunci, trebue locu de $14\frac{1}{3}$ stangini □. Se póte cladi 4 stangini lungime si $3\frac{7}{12}$ latime, cá $4 \times 3\frac{7}{12} = 14\frac{1}{3}$. Séu 3 stangini de lata si $4\frac{7}{9}$ lungime, cá $3 \times 4\frac{7}{9} = 14\frac{1}{3}$.

Déca sunt 70 de prunci, trebue locu de $15\frac{5}{9}$. Póte fi 4 stangini lungime si $3\frac{5}{9}$ latime, cá $4 \times 3\frac{5}{9} = 15\frac{5}{9}$. Séu 3 stangini latime si $5\frac{5}{27}$ lungime, cá $3 \times 5\frac{5}{27} = 15\frac{5}{9}$.

Déca sunt 75 de prunci, trebue localitate de invetiamentu de $16\frac{2}{3}$ stangini □. Deci póte fi $4\frac{1}{6}$ stangini de lunga si 4 de lata, cá $4 \times 4\frac{1}{6} = 16\frac{2}{3}$. Séu 5 stangini de lunga si $3\frac{1}{3}$ de lata, cá $5 \times 3\frac{1}{3} = 16\frac{2}{3}$.

Déca sunt 80 de prunci, trebue locu de $17\frac{7}{9}$ stangini patrati. Deci póte fi 5 stangini lungime si $3\frac{2}{9}$ latime, cá $5 \times 3\frac{2}{9} = 17\frac{7}{9}$. Séu 4 stangini latime si $4\frac{1}{9}$ lungime, cá $4 \times 4\frac{1}{9} = 17\frac{7}{9}$.

Déca sunt 85 de prunci, trebue locu de $18\frac{8}{9}$ stangini □. Póte fi 5 stangini lungime si $3\frac{4}{9}$ latime, cá $5 \times 3\frac{4}{9} = 18\frac{8}{9}$.

$\frac{7}{9} = 18\frac{2}{3}$. Său 4 stangini latime și $4\frac{1}{18}$ lungime, că $4 \times 4\frac{1}{18} = 18\frac{2}{3}$.

Deci sunt 90 de prunci, trebuie școlă de 20 de stangini □. Pote fi 4 stangini în latulu, 5 în lungulu, că $4 \times 5 = 20$. Său 3 în latulu și $6\frac{2}{3}$ în lungulu, că $3 \times 6\frac{2}{3} = 20$.

Ar fi de doritu ca totu la 60 de prunci să se vina barem un'a școlă. Era unde numărulu prunciloru trece peste 90, inspectorulu va nisui a se deschide școl'a a două.

Lungimea și lățimea localității de invetiamentu, va aternă multu de la situațiunea loculu pe care se clădește, dar este bine să se faca pururia pre cătu se pôte de patrata (quadrata) fiindu că asia este mai bine pentru luminare. ventilare incaldire și pentru indemanarea priveghiarii invetiatorulu a supr'a prunciloru.

Pentru lumina este bine ca școl'a să fie asediata spre médiadi și resaritu, avendu desclinita bagare de sēma la aceea ca scaunele în școlă să se asiedie astfelu, în cătu prunciloru se li vina lumin'a despre partea stanga candu au de scrisu.

Pentru luminare este bine ca la scolile mai mici să se vina totu căte pe 2 stangeni □ un'a ferēstr'a, lata de 3 și nalta de 4 urme, — era unde spatiulu localității de invetiamentu e peste 10 stangini □., ajunge totu căte pe 3 stangeni un'a ferēstra.

Înălțimea paretiloru în localitatea de invetiamentu se fia pururia de celu putieni 9 urme.

Dupa aceste despusetiuni va dá inspectorulu îndrumări la fiecare comuna, socotindu în fiecare casu și pentru fiecare comuna a nume numărulu prunciloru de școlă, și basandu îndrumările pre socot'a ce o va face cu acestu numeru alu prunciloru, dupa exemplele de sus.

Deci inspectorulu are ceva îndoiēla, precum și atunci candu comun'a a gatitu unu planu de edificare, — inspectorulu numai decātu va asterne Consistoriulu planulu, respective va cere desluciri pentru îndoiēl'a ce ar fi avendu.

i.) Școl'a de repetitiune, de pomi și bibliotec'a școlara.

§. 15. Fiindu că școl'a de repetitiune și școl'a de pomi, nu sunt atâtu de cercetate și de cultivate precum recere interesulu invetiamentulu, deci inspectorulu cercualu va trebui se pörte desclinita grige pentru înaintarea acestoru două institutiuni, ca invetiatorii și comunele să si implinēasca detorintiele cu punctualitate, nepermitiendu-le nici cea mai putiena abatere de la prescisele legii. — Înfiintierea și înmultirea bibliotecii școlare, conformu instructiunei ce s'a datu directoriloru locali, este o necesitate ce se recomanda inadinsu inspectoriloru cercuali.

j.) Manducerea oficiulu.

§. 16. Pentru manducerea oficiulu, inspectorulu cercualu pörta unu protocolu de esibite și unu diurnalu de espeditiune în privinti'a caror'a se va acomodá instructiuniloru ce le-au emisu Consistoriulu.

l.) Recursu la autoritatile politice pentru ajutoriu.

§. 17. Autoritatile politice, (adeca antistiele comunale, judii cercuali și comitatele) sunt detorie se dee mana de ajutoriu directoriloru și inspectoriloru nostri scolari, de căte ori vor recercá pre acele autoritati în caus'a frecuentatiunei școlare, a întogmirii edificiiloru și a încassarii salariulu invetiatoreșcu scl.

Ministeriulu de cultu și de invetiamentu prin cerculariulu seu de la 10. decembre 1872. Nr. 32,488. în-

dreptatu catra comitate, li-a demandatu se dee mana de ajutoriu organeloru nōstre confessionali scolastice, în causele atinse mai sus, și la acēt'a a facutu Ministeriulu desclinitu atentu pre acestu consistoriu prin rescriptulu seu de la 28. juniu 1873. Nr. 15.196.

Deci, în virtutea hotaririi sinodulu nostru eparchialu de estimpu Nr. 103. punctulu 12., ambele acte ministeriali, adeca și cerculariu de la 10 decembre 1872. Nr. 32.488., și rescriptulu din 28. juniu 1873. Nr. 15.196. se alatura la acēta instructiune sub A. și B., ca inspectorii cercuali să se folosēasca de densele, și să se întrebuintieze acea despusetiune a loru, conformu careia autoritatile civile sunt deobligate a îmbracisiá și a promová și causele școliloru confessionale, togmai asia, ca a celoru comunale.

Datu din ședinti'a senatulu de școlē, ținuta în Aradu la 15. novembre 1873.

Consistoriulu rom. ort.

Presedinte substitutu:

Andrei Papu, m. p.
Protosincelu.

Pentru îmbuldiēla materialulu numerulu presinte contine o colă întregă; în urmare, celu urmatoriu va aparé în septeman'a viitoria.

CONCURSU.

3

Pentru postulu invetiatoreșcu în Comuna Ghiroda până în 2. Decemb. a. c. candu va fi și alegerea.

Doritoriu de a ocupá acestu postu au a asterne recursele scrise cu man'a propria și adresate comitet. paroc. din Ghiroda — Dom. Inspectoru de Școlē cercualu Dr. P. Vasiciu instruite cu testimoniulu daspre absolvirea preparandiei, despre esamenulu de calificatiune, despre absolvirea vreunoru clase pregatitoare și de moralitate până în diu'a mai sus însemnata; totodata aspirantii la acestu postu au în un'a din Dumineci său Serbatori a se presintá la biserica pentru a dovedi desteritatea în tipicu și cantare.

De acestu postu sunt legate urmatoriele emoluminte:

- a) Cortelu liberu cu graoina de legumi.
 - b) 180 fl. v. a. în bani gat'a din acestu salariu are ar fi proveditu. Invetiatoriulu cu 4 stangeni de lemne, era separatu
 - c) 4 Stangeni suntu destinati pa sam'a școlēi.
 - d) 4 jugere semanatura.
 - e) în bucate 30 cubule de grau și 25 cubule de cucuruзу.
- Ghiroda 1. Novembre. 1873.

Comitetulu paroch. în contielegere cu Dom. Inspec. de școl. cerc. Dr. Vasiciu.

Concursu

1

pentru postulu invetiatoreșcu în comun'a Paneov'a, tractulu protteralu alu Hasiasiulu până în 2. Decembre a. c. candu va fi și alegerea.

Doritorii de a ocupá acestu postu, au a substerne recursele scrise cu man'a proprie, și adresate comitetulu parochialu din Paneov'a — și substernute D. Inspectoru școlaru cercualu Georgiu Petroviciu în Budintiu — instruite cu testimoniu despre absolvirea preparandiei, despre esamenulu de calificatiune, despre alte pregatiri, și de moralitate până în diu'a mai sus însemnata; totu odata aspirantii la acestu postu au în un'a din dumineci său serbatori a se presentá la biserica pentru a dovedi desteritatea în tipicu și cantare.

Emolumentele legate de acestu postu suntu:

- 1.) cortelu liberu cu gradina de legumi.
- 2.) 80 fl. v. a.
- 3.) 15 meti grau.
- 4.) 15 meti cucurudiu.
- 5.) 8 orgii de lemne.
- 6.) 2 jugere de livada.

Paneov'a, 11. Noembre 1873.

Comitetulu parochialu,

în contielegere cu D. Inspectoru de școlē cercualu.